

kasper holten

Jeg troede, jeg skulle være freelanceinstruktør – og nyde det frie liv lidt – da jeg stoppede som operachef på Det Kongelige Teater i sommeren 2011. Jeg havde lovet mig selv at takke nej til tilbud om andre chefjob, ja, jeg takkede sågar nej til nogle stykker af slagsen. Men da de ringede fra Royal Opera House Covent Garden, så vidste jeg, at det kunne jeg jo ikke sige nej til. At få chancen for at være chef i netop dette legendariske hus, der med sin placering i London altid har tiltrukket de bedste og mest spændende operakunstnere fra hele verden, var uimodståeligt. At arbejde dér er som en drøm. Og at få lov at flytte til London, denne fascinerende rodebutik af en by, er et eventyr ... Jeg flyttede i august 2011 og har været opslugt af eventyret lige siden.

intro

forelsket i london

Jeg er forelsket! Det nytter ikke at nægte det, og jeg må derfor med det samme advare og fraskrive dette forord enhver form for objektivitet og realisme. For hvordan er sådanne begreber mulige, når man er forelsket og ser sin udkårne i et rosenrødt romantisk skær?

Jeg er forelsket! I London. Det må jeg ganske enkelt være, for hvad kan forklaringen ellers være på, at jeg finder det let pirrende og spændende at opleve *severe delays* på Piccadilly Line-tuben en torsdag morgen, hvor jeg skal skifte på King's Cross-stationen, der er så befærdet, at der hver dag passerer flere mennesker gennem den end gennem Heathrow Airport. At jeg ser det som en oplevelse, når der er snavset på gaderne og mere rodet end i smukke København. Når jeg tænder på at opleve notorisk berygtede Victoria Station en mandag morgen i den heftigste myldretid. Det må være kærlighed.

Jeg flyttede til London i august 2011, så i skrivende stund er min erfaring med byen endnu kort, meget kortere end mange andre bidragyderes i bogen her. Og hvem ved? Måske tager forelskelsen af en dag og forvandler sig til et mere realistisk syn på de udfordringer – ikke mindst af trafikale art – der er ved at bo i en storby. Men måske forvandler den sig så til ægte kærlighed af mere varig og realistisk art?

London er ikke en smuk by. Bevares, der er smukke oaser, steder, der midt i mylder og kaos folder sig ud med en aristokratisk ro, pludselige åbenbaringer. Drej af fra Strands trafikerede kaos og kom pludselig ud på Waterloo Bridge over den dramatiske Themsen med det mest *breathtaking view* i London – finansdistriktet City og St. Paul's Cathedral til den ene side og Westminster med Big Ben, Abbey'en og Parlamentet til den anden.

Men generelt er det ikke for skønheden og charmen, man skal vælge London frem for Paris eller Rom. Det er menneskene. Er der noget, som karakteriserer London, er det dens status af ægte metropol. Det lyder som en tilsnigelse, for London er jo ikke engang en rigtig storby, når man sammenligner dens indbyggerantal (ca. otte millioner) med det i New York, Tokyo eller Moskva. Alligevel er den i sandhed en metropol.

Det skyldes ikke kun, at London stadig til en vis grad lever højt på sin status som Imperiets hovedstad, som centrum for det store Commonwealth og dermed som naturlig destination for mennesker fra hele verden. Det skyldes også, at London og *the Londoners* har som en naturlig del af deres identitet, at det er det heterogene, kontrasterne og modsætningerne, der definerer byen, snarere end det homogene, der præger så mange andre af verdens byer.

London er et helt univers i sig selv. Inden for byens rammer kan man på få gader opleve de voldsomste kontraster, på godt og ondt. Uligheden trives i en grad, så enhver Cepos-mand må fryde sig, og skattelovgivningen tillader udlændinge at flytte til London uden at skulle betale så meget som et pund i skat af, hvad de tjener hjemme i Rusland, Saudi-Arabien eller Grækenland. Men det betyder også, at mennesker, der er så fattige, at de end ikke har råd til at transportere sig rundt i London og derfor aldrig kommer uden for deres egen bydel, lever tæt på store prangende reklamer for weekendture til Bahamas og den seneste Ferrari-model. På mig kan det virke skræmmende og brutalt – og det kan få spændingerne til at koge.

Men samtidig *er* der til gengæld højere til loftet i London. Alene det faktum, at man bor i en by, hvis sprog engelsk tales af mennesker over hele verden, giver en naturlig selvsikkerhed. Man kan eksportere tanker, ideer og kulturelt gods, og man kan uden problemer åbne sig for en dialog med mennesker, der ankommer til byen, næsten uanset hvor de kommer fra. Og i modsætning til den eksotiske oplevelse, det kan være at ankomme til Paris eller Rom, hvis man ikke lige er flydende i fransk eller italiensk, åbner London sig helt

naturligt med det samme for en og føles som en naturlig hjemmebane for mennesker uanset baggrund. Ok, ikke alle indbyggere i London taler lige stilrent engelsk. Som tilflytter til byen skal man til samtale på et Job Center (arbejdsformidlingen), og mit møde i Camden Job Center var præget af en mangfoldig fortolkning af det engelske sprog omkring mig. Men der er en naturlig tro på, at kommunikation er mulig fra første sekund.

Selv om man som dansker føler sig godt klædt på og tror, man taler flydende engelsk, kommer man dog hurtigt ud for overraskelser. Det engelske sprog er langt mere mangfoldigt og nuanceret, end man måske kunne tro, og med tiden forundres man over den sproglige rigdom, dette tilsyneladende så enkle sprog indeholder, og med hvilken elegance det bruges af såvel høj som lav. Men glæden derved kan sættes noget i skyggen, som da det gik op for mig, at det meste af det tekniske personale på Royal Opera House taler med en tyk arbejderaccent, som jeg stort set ikke forstår et ord af!

Mangfoldigheden trives i London, og kontrasterne er store. Det er mulighedernes land. Ja, det er næsten for meget af det gode.

Som nytilflytter til London oplever man således let en form for kulturel stress. Jeg har hele mit liv boet i København og altid værdsat det rige kulturelle udbud, vi har i vores hovedstad. Men næsten uanset hvad man nu måtte interessere sig for, så er det en voldsom oplevelse pludselig at opleve Londons udbud af muligheder. For mit vedkommende er det primært opera, teater, kunst og film, som er passionen, men jeg tror, oplevelsen ville være den samme, hvis det var rap, comedy eller fodbold, som stod øverst på ønskelisten.

London har nemlig så mangfoldigt et udbud af kulturoplevelser, at når man som dansker er vant til at prøve at få det meste med af høj kvalitet inden for det, man nu interesserer sig for, giver det kulturel stress at læse siderne med de mange muligheder i de engelske aviser eller i uundværlige Time Out.

Hver uge nåede jeg frem til lister over udstillinger og

forestillinger, som nu sluttede, eller læste anmeldelser af koncerter, som nu var overstået, og blev mere og mere stresset og frustreret over alt det, jeg gik glip af. Indtil det gik op for mig, at det ikke går an at anskue mulighederne på den måde i London. Nej, sagen er helt enkelt den, at man må vælge at se det som den helt store kvalitet, at man virkelig har mange gode valgmuligheder, når man vil bruge tid på oplevelser. At nå det hele er en håbløs drøm!

Og sådan er det med London. At overskue hele byen er umuligt. Og hvor vi som turister måske nok har følt, at London var London, når vi har krydset rundt i West End eller Westminster, så har jeg lært om byen og dens indbyggere, at det slet ikke er sådan, det er at bo i London. Ingen kan bo i London. Det er alt for stort et univers, alt for sammensat en verden til, at man kan føle sig som en ægte del af alt det på én gang, rumme de mange kontraster og muligheder i sig.

Og indbyggerne i London definerer derfor i høj grad sig selv som indbyggere i en af de mange små byer, der tilsammen udgør metropolen London. Byen består af små områder, der ofte er grupperet om sin egen High Street, hovedgaden. Således har både fashionable Marylebone, Vesterbro-cool Islington og middelklasse-Clapham sin egen High Street som en naturlig kerne i det mikrounivers, som hver bydel udgør.

London er heller ikke koncentreret i højden som andre metropoler. Den store by spreder sig i stedet ud over et voldsomt stort geografisk område, med forbløffende lav bebyggelse og med de mange små landsbyer grupperet side om side. Og derfor er afstandene store i London, det tager tid at komme rundt.

London er så rig på mennesker, at man ganske enkelt kan specialisere sig i langt mere specifikke fællesskaber. Er man derfor *bohème*, men dog *med* penge, findes der f.eks. et særligt miljø for det fællesskab, en særlig stamme, man kan blive optaget i, hvis man flytter ind i Notting Hill. I London handler det nemlig alt sammen om, hvilken stamme man hører til. Tilhørsforholdet til en bydel giver identitet midt i den store uoverskuelige metropol.

Den gør det endog i en sådan grad, at mennesker i London decideret vælger kulturelle oplevelser efter lokale tilhørsforhold eller praktiske vaner. Hvor det i København vel er ganske normalt både at kunne veksle mellem koncerter i Forum, udstillinger på Arken og forestillinger på Det Kongelige Teater, så er publikum i London forbløffende trofaste mod bestemte *venues*. Ja, det er faktisk sådan, at folk ofte vælger, hvilket af Londons symfoniorkestre de fast følger, ikke ud fra programlægningen eller dirigenterne, men ud fra om det pågældende orkesters koncertsal ligger tæt ved en station på deres egen tube-linje.

Og dermed vender vi tilbage til det, der til syvende og sidst er alfa og omega for overlevelse i London: transport. Alle i London går op i det, taler om det. Det er ikke vejret, der er genstand for small-talk (selv om London i forbløffende grad har et klima, der føles mere sydlandsk end vores skandinaviske). Det er transporten.

Man sammenligner 'sine' tube-linjer og ved, hvilke der kører godt og dårligt. Man planlægger og tænker over sin transport. Man har sit Oyster-kort (elektronisk rejsekort, der fungerer så fremragende og enkelt, at man må ærgre sig over, at København ikke blot har indkøbt dette åbenlyst velfungerende system i stedet for at udvikle sit eget rejsekort) tanket op med penge og klar til brug. Og man planlægger sit liv ud fra de uundgåelige overvejelser, man må gøre sig i en by, hvor det tager lang tid at bevæge sig rundt, fordi både afstandene og menneskemængderne er så voldsomme – uanset om det så er, hvilket teater man frekventerer, eller hvordan man organiserer sine indkøb rundt om muligheden for at få leveret varerne til døren.

Men det er pragtfuldt! At stå i tuben i et tog, der er så tæt pakket, at man presses ind i hinandens svedige armhuler (ok, jeg sætter måske mere pris på det, fordi jeg qua min højde oftere lægger armhule end næse til ...).

At opleve at flytte sig bare en gade fra det fashionable og pludselig finde sig selv i noget mere *rough*

omgivelser. At opleve det besværlige ved at bo i en by, hvor *customer service* virkelig prioriteres overraskende lavt, og hvor man må væbne sig med stor tålmodighed, timers trykken rundt i automatiserede telefonmenuer og samtaler med stort set uvidende 'servicemedarbejdere', der taler dårligere engelsk, end man selv gjorde i sjette klasse. At se hvordan London er rodet, uoverskuelig og beskidt, og hvordan bilerne klumper sig sammen i store uopløselige og ildelugtende propper, *congestion charge* eller ej.

For det har *personality*. At bo i London er som at kaste sig ud i livet og lade sig opsluge af det. Man står tæt, men der er både albuerum og højt til loftet. Sociale problemer, spændinger og isolationisme hører til dagens orden, men alligevel åbner byen sig for enhver, der søger til den.

Og byen er – i forhold til de forestillinger, man gør sig om englænderne, hvis man primært kender dem fra Mrs. Hyacinth i tv-serien *Fint skal det være* eller Jane Austen – påfaldende usnobbet, uimponeret af titler og ydre pragt. Det er, hvem man er, der tæller. For byen og dens indbyggere ved, at man kan kommunikere med alle mennesker fra hele verden qua sit sprog, og den åbenhed er langt mere dybtgående end man skulle tro. At briterne dertil har en skarp ironisk humor, som ligger lige til højrebænet for os danskere, gør den kun endnu mere charmerende.

Jeg håber derfor, at denne bog – og mit bidrag til den – måske kan stimulere og inspirere til oplevelser, der ligger ud over det allermest sædvanlige for en turist i London. Det er først, når man bevæger sig uden for West End og Westminster, at man for alvor opdager, hvor sammensat byen er, hvordan de mange små byer i byen indbyder til forskellige oplevelser.

Jeg er forelsket! Jeg ved det, og mine ord er sikkert præget af det. Men tro mig: London er let at forelske sig i, og det lønner sig. Prøv selv.